

Aquesta setmana es presenta l'Institut del Territori, un projecte impulsat des de l'Octubre Centre de Cultura Contemporània, que aspira a convertir-se en un fòrum de reflexió i diàleg de referència sobre el futur dels recursos naturals dels Països Catalans.

Naix l'Institut del Territori

Amb una "mirada positiva". Així vol veure la llum l'Institut del Territori (IdT) que aquest dimecres 23 de gener serà presentat a l'Octubre Centre de Cultura Contemporània (OCCC) de València, i que naix com una iniciativa multidisciplinària en què el tarannà divulgatiu destinat al gran públic no estiga renyit amb la recerca avançada. "Una mirada en positiu", expliquen des de l'IdT, "ha de contribuir a fer avançar la reflexió proposant solucions i alternatives". Per això, l'IdT vol defugir posicions reactives i impulsar un discurs proactiu que promoga l'anàlisi, la reflexió i el pensament, amb l'objectiu d'assenyar les bases d'una nova cultura del territori i d'una ètica socio-ambiental ferma, "tan necessària per a trobar les vies d'un desenvolupament sostenible".

Aquesta línia d'acció es materialitza en propostes divulgatives i unes altres de sectorials en línies d'investigació, que es duran a terme en col·laboració amb les universitats, o bé actuant de pont o frontissa entre àmbits tradicionalment desconectats. Fet i fet, es tracta de "crear una bastida sòlida, un entramat que fomenti la conscienciació i potencie la generació de sinergies", assenyalen des de l'IdT.

Aquesta "mirada àmplia, profunda i complexa del territori" es basteix

a través d'un comitè assessor format per un grup de vuit experts i especialistes procedents de diverses disciplines (urbanistes, geògrafs, biòlegs, sociòlegs i periodistes ambientals). La diversitat de punts de vista del comitè ha de servir per a oferir una visió integrada de la realitat territorial i ambiental dels Països Catalans que esdevindrà punt de referència per a guiar l'activitat que vol desenvolupar l'IdT. L'entitat, impulsada des de l'Octubre Centre de Cultura Contemporània, s'ha marcat com un objectiu principal de convertir-se en un pont entre les organitzacions ecologistes i conservacionistes -molt sovint per afrontar problemes molt parti-

institut del territori

culars i focalitzats geogràficament- i un món acadèmic que apareix massa allunyat dels problemes que presenta la ciutadania. Vehicular les demandes dels uns i aportar les solucions dels altres pot, a parer de l'institut, racionalitzar el debat del territori, que massa sovint es planteja en termes molt apassionats i efectistes.

Divulgar el territori. L'organització de cursos i conferències per a estudiants i públic general conforma una part important de l'oferta divulgativa que l'IdT s'ha proposat d'engegar. L'oferta es completa amb més activi-

tats: seminaris i congressos destinats al món acadèmic; jornades tècniques per a personal de l'administració municipal; encontres i tertúlies; o itineraris d'anàlisi territorial i ambiental adreçats a estudiants, tècnics i públic en general guiats per un expert. A més, l'IdT proposa de fer una aproximació a la qüestió d'una manera més lúdica, per mitjà d'exposicions de caràcter temporal i itinerants, cicles documentals i accions artístiques i literàries. Pensant en els infants, públic d'actuació prioritària per a l'institut, hi ha previst d'engegar tallers didàctics i jocs, treballs de camp amb edició dels materials enregistrats i conferències i projeccions àudio-visuals adaptades als més menuts. El calendari amb les primeres activitats, de fet, ja ha començat a esbossar-se amb el seminari "La gestió prudent, una necessitat. Construcció, aigua, infraestructures i energia al País Valencià" (5 i 6 de fe-

brer); el I cicle "Pensadors ambientals" (del 7 al 28 de febrer) i les jornades tècniques "Món rural i turisme a les comarques de l'interior" (29 i 30 de maig). Amb

voluntat de permanència i la intenció d'esdevenir un *institut* en el sentit ple de la paraula, l'IdT també treballa per constituir un gabinet d'assessorament jurídic que done suport a les demandes i recursos que pugui interposar la societat civil arran dels abusos contra el territori. Un Observatori Estadístic que periòdicament recopilarà informació ambiental i una àrea de publicacions completaran l'oferta de l'IdT.

Mitjançant totes aquestes activitats, l'Institut del Territori aspira a convertir-se en una eina de sensibilització social que aplegue les inquietuds ambientals del públic general, però

Les opinions del comitè assessor de l'IdT

Podem mantenir els actuals nivells de benestar sense continuar espoliant els recursos naturals?

Martí Domínguez

Crec que la pregunta és massa general, i per tant la resposta hauria de ser llarga i matisada. Però el que és clar és que, durant aquests darrers anys, al País Valencià hi ha hagut un espoli del patrimoni natural veritablement salvatge i sense precedents. Només és comparable al període dels anys 60, quan gran part de les costes valencianes foren edificades sota el règim franquista. Però durant els darrers temps, i de manera ben especial durant aquests últims anys de govern del PP, la destrossa del país ha assolit nivells impensables. I si als anys 60 el poble vivia en un estat de pobresa –i en una absoluta ignorància ecològica–, la recent actuació dels municipis valencians ha estat amb ple coneixement de causa de l'atemptat ecològic que produïen. Per això és tan necessari aquest IdT, per a denunciar aquestes accions i protegir el nostre patrimoni natural.

Bibliòleg i director de la revista de divulgació científica Mètode

Joan Nogué

Evidentment que sí. La tecnologia ha arribat a un punt que fa perfectament possible de continuar gaudint dels nivells de benestar sense espoliar els recursos naturals. Sempre, òbviament, que siguem capaços de substituir els hàbits, costums i valors vinculats a un concepte de progrés maldestre i caduc, que encara beu del pensament econòmic i social vuitcentista, per uns altres hàbits, costums i valors autènticament sostenibles i impregnats d'una nova cultura del territori, que entén el progrés de manera radicalment diferent de la que encara és hegemònica. Aquest canvi de mentalitat, imprescindible, també va lligat a una nova concepció del paisatge, entès ara com un valor patrimonial i cultural excepcional i també com un element fonamental de la qualitat de vida de les persones, en línia amb la filosofia que inspira el Conveni Europeu del Paisatge.

Director de l'Observatori del Paisatge de Catalunya i catedràtic de geografia humana de la Universitat de Girona

M. Josep Picó

En primer lloc, caldria analitzar els suposats beneficis que ens aporta el benestar de la societat de consum. Perquè, actualment, els guanys no solament són socials, sinó econòmics per a diversos sectors, com ara l'automobilístic, el de producció energètica, la construcció o el comerç de tota mena de béns i serveis. Amb un nivell molt més reduït de consum de recursos naturals i biodiversitat podríem tenir cobertes les necessitats bàsiques amb un benestar elevat, com també fer possible una economia més justa. La nostra societat ha d'assumir nous reptes; per exemple, el de l'austeritat, el de la responsabilitat o el de la protecció d'aquest patrimoni comú que és el medi. Resulta urgent de reduir la demanda de productes innecessaris i fer guanyar terreny a l'economia local, malmesa per l'empremta de la globalització.

Periodista ambiental. Premio Nacional de Periodismo Mediambiental.

Jordi Bigues

Democràcia i ecologia comparteixen la importància de tenir presents els límits. Recursos limitats, que cal administrar, i límits de recursos, que no podem ignorar. Si un tret pogués sintetitzar el que ha estat 2007, seria precisament el creixent consens cultural dels límits. Si l'any passat les darreres fronteres dels pols

terrestres varen teixir aquesta consciència planetària dels límits i els impactes, enguany, amb la celebració de l'Any Internacional del Planeta Terra, hi ha l'esperança que caldrà bastir els instruments per a gestionar aquests límits i reptes. La davallada en la producció petrolera deixarà sense combustible l'eruga de la destrucció. No ens podem resignar a remoure les cendres. D'aquí ve la necessitat de la nova cultura de l'aigua i la nova cultura del territori.

Periodista ambiental

també del món acadèmic, de la gent procedent de l'àmbit professional i empresarial (col·legis professionals, patronals, sindicats de treballadors i pagesos, gremis i cambres de comerç)

i les administracions locals. Per a fer-ho, l'IdT té la intenció d'adaptar els discursos per a cadascun d'aquests grups i oferir-los propostes que vagen d'acord amb els seus interessos.

Fugint de visions parcials, l'IdT no es concentrarà, segons que expliquen des de l'entitat, només en qüestions que tinguen a veure amb l'ordenació del territori, tal com podria fer pensar

Joan Romero

Ja sabem que hem sobrepassat el límit d'allò raonable en la gestió dels recursos.

Des de l'àmbit acadèmic, s'han explicat les causes d'aquesta situació. Però també comencem a veure conseqüències indesitjables del procés incontrolat d'urbanització dispersa: a) consum abusiu i desordenat del sòl; b) allunyament d'un model de ciutat mediterrània i, per tant, d'un model de *ciutat compacta* més sostenible; c) increment exacerbat de la mobilitat i el consum d'energia; d) accentuació dels processos de banalització de referents paisatgístics i culturals; e) saturació i pèrdua de qualitat territorial; f) dificultats per a molts municipis que han d'atendre despeses creixents derivades del model d'urbanització dispersa amb ingressos decreixents i en termes municipals *colmatats*; g) increment de la inseguretats ciutadana en un model d'urbanització difusa; h) la suma d'aquests efectes indesitjats impulsa alguns segments solvents de la demanda a cercar nous emplaçaments residencials en unes altres parts de la Mediterrània.

Catedràtic de geografia humana de la Universitat de València.

Ivan Murray

Segurament aquesta pregunta és la del milió, i molt probablement la resposta

és que no ho sabem. El *benestar* d'un reduït grup de persones, comparativament amb els qui formen part d'aquest club anomenat *humanitat*, s'ha materialitzat gràcies a la dilapidació d'una quantitat ingent de recursos naturals i la destrucció d'ecosistemes. L'estratègia *kamikaze* s'ha sustentat a emprar a un ritme desenfrenat els recursos de l'escorça terrestre. A més, la religió de l'economia i el fetitxe dels diners han contribuït a consolidar i a intensificar aquestes dinàmiques. Ara ens trobem mirant amb inquietud el nostre futur pròxim, i si el *benestar* ha de continuar essent això que ens ha arribat fins avui dia, tan sols el podrà mantenir un grup de privilegiats, i durant un període de temps cada cop més curt. El final del petroli barat i el canvi global en marxa ens hauria de servir per a reinventar-nos i emprendre una nova etapa fonamentada en la utilització acurada dels recursos naturals, el respecte a la natura i el respecte cap a la nostra espècie.

Professor de geografia de la Universitat de les Illes Balears

Joan Oimos

Rotundament, afirmatiu. El *nivell de benestar* resulta una qüestió molt subjectiva, tot i

que tendim a identificar-lo amb aquell de què gaudeix la població de renda mitjana als països industrialitzats. Quasi sempre utilitzem variables que solen ser *monetaritzables*, i descartem en la comptabilitat aspectes com ara el gaudi del paisatge o de la natura.

Hi ha casos claríssims que ajuden a entendre la resposta, un dels quals el consum de l'aigua: menys consum per habitant no ha de minvar el *nivell* de benestar; millorar-ne l'eficiència –i això ho podem ampliar al cas de l'energia– no n'afecta en absolut l'ús final i redueix l'espòli.

Canviar el model d'ocupació del territori –més compactat– pot, fins i tot, augmentar la sensació de benestar. I modificar el patró oficial de la mobilitat contribueix a reduir el consum energètic i millorar la vida urbana.

Per tant, hauríem de canviar el sentit de la pregunta per aquest altre: Es pot millorar la qualitat de vida a costa de malbaratar més i més recursos?... En aquest cas, la resposta, òbviament, seria negativa.

Professor d'urbanisme a la Universitat Politècnica de València.

Ramon Folch

És a l'inrevés. La pregunta seria: podem mantenir el benestar si no deixem d'espòliar els recursos naturals? I la resposta fóra: no. La qüestió ambiental és un tema socio-econòmic. Els plantejaments insostenibles s'assemblen a la comptabilitat d'una empresa que no fes amortitzacions de béns d'equip ni pagués la seguretat social. Els esclavistes nord-americans sostenien que l'economia s'ensorraria si s'abolia l'esclavatge. La realitat és que l'economia s'hauria ensorrat si no s'hagués abolit. Deixem de demanar-nos si fem bé volent que les coses es facin bé i exigim responsabilitats a qui fa temps que les fa malament. No és una opinió d'ecologista, sinó de professional amb quaranta anys de trajectòria treballant per a organismes internacionals.

Sociòleg, director de l'estudi ERF

el seu nom. Per contra, la intenció dels promotors és de fomentar una cultura socio-ambiental més àmplia. Per això, a banda de problemàtiques estrictament territorials, vol oferir propostes per a fomentar actituds i accions sostenibles, bones pràctiques individuals i col·lectives, que serveixen per a conscienciar la societat civil.

Infraestructures, paisatge, mobilitat, turisme o energia són alguns dels àmbits d'interès en què vol treballar l'institut.

V. Tena